

گزارش «شهروند» از شهری که با کمک مالی بازاری‌ها و گزارش‌های مردم، مثال زدنی شده است

چگونه تبریز باتکدی‌گری خدا حافظی کرد؟

مامور انتظامی پاسخ‌دهنده به تماس‌های مردمی: مثلاً اگر بگویند جلوی بانک گدایی دیده شده، ما که در سطح شهر پیش از ظهر و بعد از ظهر گشت داریم، به محل می‌رویم و مورد را بررسی می‌کنیم. اگر حرف‌های باشد، تحویل دادستان می‌دهیم و اگر نیاز مند بود برایش در موسسه پرورنده تشکیل می‌دهیم

بود که میان فعالیت‌های مختلف خیریه‌های تبریز، خوب گل کرد و هنوز برجاست. گفت‌وگوها با مردم شهر تبریز اما معلوم می‌کنند آنها کار را سپرده‌اند به خیریه‌های مخصوص مستمندان. دلیل محکم‌تر را حتی می‌توان در این تابلوی قدیمی جست: «مسافران محترم، به شهر «بدون گدای تبریز» خوش آمدید. اگر ندرتاً گدایی به چشم خورد، لطفاً با تلفن‌های ۲۳۳۰۸۰۸ یا ۱۱۰ معرفی کنید». زیر این تابلو نوشته «موسسه خیریه حمایت از مستمندان تبریز».

در همه تحقیقاتی که به تکدی‌گری پرداخته‌اند، به بیکاری، اعتیاد، بزه‌کاری، فقر، مهاجرت، ضعف ارزش‌های دینی و فرهنگی، نبود نگاه منفی به

تکدی‌گری در جامعه و رواج فرهنگ صدقه به‌عنوان دلایل گدایی اشاره شده، اما در پژوهشی با عنوان «تبریز، شهر بدون گدا» که به مطالعه جامعه‌شناختی مواجهه شهروندان با پدیده تکدی‌گری پرداخته، پای طرح موضوعات ملموس‌تری به میان آمده است؛ مثل فرهنگ کمک‌رسانی میان مردم، ارزش کار در جامعه و فعال بودن چرخه اقتصادی، نگرش منفی به گدایان و البته وجود نظام‌های حمایتی مردم‌نهاد و اعتماد مردم به آنها.

این پژوهش که در شماره اول نشریه مسائل اجتماعی ایران در بهار و تابستان ۱۳۹۶ منتشر شده، در مصاحبه با مردم، بستر مناسب اقتصادی یا توجه به فعال بودن چرخه اقتصادی در شهر تبریز، اهمیت

به این‌جا می‌گویند شهر بی‌گدا، به عکس دیگر شهرهای شلوغ مثل تهران و مشهد یا سیستان و بلوچستان. مسئولان پیشگیری و جمع‌آوری متکدیان تبریز، در شهر می‌چرخند و چشم‌های‌شان میان خلوتی و شلوغی شهر دنبال مستمندان می‌گردد که دست‌شان را بلند کرده و کمک می‌خواهند.

چرا تبریز گدانداندار؟
دلیل کم بودن تعداد متکدیان تبریز را شاید بشود گره زد به طرح‌های مختلف خیریه‌ها، مثل آنکه مردم را دعوت می‌کنند به تهیه مایحتاج نیازمندان و چیزی برای نوسان به جای فرستادن دسته‌گل برای مراسم سوگواری. این کار اتفاقا یکی از مواردی

مهربان چودکی | کسی پشت خط تلفن می‌گوید جلوی میدان ساعت، یک گدای خیابانی دیده، مامور، ماشین را می‌اندازد توی خط تندرو و خودش را می‌رساند به میدان ساعت تا معلوم شود آدمی که پیدا شده، مستمند واقعی است. گدای حرفه‌ای است یا متکدی وارداتی. تلفن‌شنود مامور جمع‌آوری متکدی‌ها روزی ۱۲-۱۰ بار به صدا درمی‌آید: ۱۰ تایش برای گزارش حضور دستفروش‌هاست و شاید دو تا از آنها برای گزارش حضور یک گدا در شهری که تا یک‌بار گداندان داشته باشد. هنوز هم سخت می‌شود گدایی سسر گذرهای تبریز پیدا کرد؛ سال‌هاست که

گداهایی که آمار را بالا بردند، وارداتی بودند

حکم دادستانی تحویل پلیس اتباع بیگانه دادیم. آنها نزدیک به ۲۰۰ نفر بودند و گزارش‌ها نشان می‌داد که خودشان به صورت قاچاقی به تبریز آمده‌اند. عده‌ای در تبریز این افراد را راهنمایی می‌کردند و برای‌شان خانه می‌گرفتند که پلیس آنها را هم دستگیر کرد».

۲۴ اردیبهشت سال پیش مدیرکل امور اجتماعی استانداری آذربایجان شرقی خبر داده بود که ۱۴ متکدی تبعه خارجی در تبریز دستگیر شده‌اند. ۱۶ خرداد همان سال معاون موسسه حمایت از مستمندان تبریز هم گفت که ۲۶ بلوچ پاکستانی که به تکدی‌گری در سطح شهر تبریز مشغول بودند، به پلیس اتباع بیگانه تحویل داده شدند. اسفند سال گذشته مدیرعامل موسسه خیریه حمایت از

آمارهای این موسسه نشان می‌دهد بیشترین تعداد متکدیان که در سال‌های گذشته جمع‌آوری شده‌اند مربوط به سال‌های ۹۴ تا ۹۶ است؛ در مجموع ۱۵۸ نفر از گداهای پاکستانی از سطح شهر تبریز جمع‌آوری و تحویل اداره اتباع بیگانه داده شدند. در گزارش دیگری از سوی این موسسه گفته شده بود که در سال ۹۴ بیش از ۲۵ نفر از این گداهای پس از جمع‌آوری و فرستادن به ورامین تهران، دوباره به تبریز بازگشته بودند.

مسئول امور پیشگیری و جمع‌آوری متکدیان شهر تبریز خبر می‌دهد که از آذرماه سال پیش اصلاً در شهر تبریز متکدی وارداتی وجود نداشته. «در ۷ ماه نخست سال گذشته، ۶ طرح جمع‌آوری داشتیم که در طول آن تمامی متکدیان پاکستانی را جمع‌آوری کردیم و با

این شهر گداندانداره، اما نیازمند چرا

و کمیته امداد نامه نوشتیم و هیچ‌کس جواب نداد. کاری می‌کنند آدم جلوی همشهری‌هایش دست بلند کند به گدایی. این بار یک نامه تند نوشتیم به رئیس جمهوری و گفته‌ام که دوسال پیش پسر ۲۷ ساله‌ام از ناامیدی خودکشی کرد و زخم خانه و زندگی را ترک کرد و رفت. پسرم

متکدیان را شاید نشود در شلوغی شهر دید، اما کجاست که آدم نیازمند نداشته باشد؟ مثل چند نفری که پیش عرضه‌نویس‌های روی‌رویی دادگسترترین تبریز آمده‌اند و از سسر ناداری، به رئیس جمهوری نامه می‌نویسند و امیدوارند که صدای‌شان شنیده شود.

عرضه‌نویسی که پشت ماشین تاپیش نشسته، دانه‌دانه روی حرف‌ها می‌گوید و تکرار می‌کند: «پسری دارم به نام نوید، ۳۷ ساله، فوق‌دیپلم شیمی می‌باشد، ازدواج کرده است و فعلاً بیکار می‌باشد...» او ۴۰ سال است که به این کار مشغول است و حالا به «شهروند» می‌گوید که این روزها، مردم تبریز مشکلات مشترکی دارند: «آنها بیشتر مشکلات مالی دارند و کار می‌خواهند و وام».

مردی توی صف عرضه‌نویسی ایستاده که پس از ۱۲ سال قالیبافی، کارش را رها کرده، چون بیمه نشده است: «بعد از این همه کار، چهار سال بیمه‌ام کردند و گفتند سنت به بیمه کردن نمی‌خورد، برو بی‌کارت. یعنی بروم بی‌گدایی؟» داستان زخم‌ش را می‌برد توی جیب کتش و رو نوشت نامه‌های دیگری که فرستاده را نشان می‌دهد: «به استانداری، فرمانداری، امام‌جمعه

شان اجتماعی در میان مردم، روحیه قومگرایانه و حس مسئولیت‌پذیری را در بی‌گدا بودن این شهر موثر دانسته است. علاوه بر این گفته شده که مردم تبریز کنش‌های مقابله‌ای در مواجهه با گدایان دارند. آنها اغلب به گداهای کمک نمی‌کنند، چرا که معتقدند کمک مستقیم چاره‌ساز نیست و تنها باعث می‌شود آنها به این کار خو بگیرند و تعدادشان هر روز بیشتر شود.

متکدیان چطور ساماندهی می‌شوند؟
سازمان‌های رسمی متولی پوشش‌دهی نیازمندان در جلب اعتماد مردم موفق نبوده‌اند، این را می‌شود لایه‌های حرف‌های مردم جست. بسیاری از آنها در

گفت‌وگو با «شهروند» از یکی از خیریه‌های معروف شهر می‌گویند و ترجیح می‌دهند کمک‌های‌شان را به این نهاد برسانند که نزدیک به ۵۰ سالی است در این شهر فعالیت می‌کند. مؤسسه حمایت از مستمندان تبریز نزدیک به ۵۰ سال است که دست‌گذاشته روی این هدف: ایستاده مقابل تکدی‌گری و از خانوارهای نیازمند در سطح شهر حمایت ابرومندانه می‌کند. مردم هم معتقدند این خیریه

نیازمندان واقعی را شناسایی می‌کند و دنبال چاره‌ای برای درشان می‌گردد، پس دلیلی برای گدایی کردن و کمک‌کردن به متکدیان در گوشه‌کنار شهر نیست. یک شماره تلفن میان خبرها پخش شده و از قول مسئولان این موسسه نوشته که در صورت مشاهده متکدیان تماس بگیرد. مامور انتظامی که تلفن این خط را جواب می‌دهد درباره روند جمع‌آوری‌ها به «شهروند» می‌گوید: «مثلاً اگر بگویند در خیابان آزادی، جلوی بانک گدایی دیده شده، ما که پیش از ظهر و بعد از ظهر در سطح شهر گشت‌زنی داریم، از خط ویژه‌ای در دسترس باشد، به محل می‌رویم و مورد را بررسی می‌کنیم. اگر حرف‌های باشند، تحویل دادستان

می‌دهیم و از او تعهد می‌گیرند و اگر نیازمند بودند در موسسه برای آنها پرونده تشکیل می‌دهیم.»
روزی چقدر تلفن‌تان زنگ می‌خورد؟
روزی ۱۰ تا ۱۲ تماس داریم که بیشتر موارد آن مربوط به دستفروشان است که آن‌ها به شهرداری مربوط است، نه به ما. در نهایت روزی دو تا سه متکدی در شهر پیدا می‌شود.

حمید اصمعی، مسئول امور پیشگیری و جمع‌آوری متکدیان موسسه خیریه حمایت از مستمندان شهر تبریز به «شهروند» می‌گوید که پس از گذشت سال‌ها از شعار مدیران شهری تبریز، این شهر همچنان شهری بی‌گداست و این عنوان را باید مدیون فعالیت‌های این موسسه خیریه دانست. «ما علاوه بر گزارش‌های تلفنی مردم، خودرویی گشت‌زنی داریم و همه‌روزه نزدیک به ۱۰ تا ۱۲ ساعت در شهر جست‌وجوی می‌کنیم و گشت انتظامی هم داریم. همین که به ما اطلاع می‌دهند، کمتر از ۱۰ دقیقه طول می‌کشد تا ماموران به محل تکدی‌افراد برسند و آنها را جمع‌آوری کنند.

مردم تبریز در این کار دستگیر ما هستند و

همکاری بیش از حد فرمانده نیروی انتظامی تبریز و دادستانی باعث شده ما برای چندمین سال پایی طبق آمار وزارت کشور، شهر بدون گدای باشیم.»
خیریه تبلیغاتش را گسترده کرده؛ تلویزیون، بنرهای تبلیغاتی سطح شهر و تبلیغات مجازی و همه اینها باعث شده نزدیک به ۹۰ درصد مردم تبریز شماره تلفن‌های جمع‌آوری متکدیان را داشته باشند. او می‌گوید فقط همین‌ها نیست: «خود مردم هم به متکدیان پول نمی‌دهند و باعث می‌شوند آنها از این کار دست‌بکشند.»
موسسه حمایت از مستمندان براساس قراردادی که با نیروی انتظامی دارد، نیروهایی را آماده به کار دارد.

پژوهشی درباره مطالعه جامعه‌شناختی مواجهه شهروندان با پدیده تکدی‌گری نشان می‌دهد اکثر مردم شهر تبریز به گداهای کمک‌مستقیم چاره‌ساز نیست. آنها به این کار خومی گیرند و تعدادشان بیشتر شود

می‌کنند معمولاً چند ساله‌اند؟
معمولاً میانسال هستند و بالای ۴۵ و ۵۰ سال.

بعد از جمع‌آوری آنها چه می‌کنید؟
آنها که واقعا توانایی تامین مخارج‌شان را ندارند و به این کار دست زده‌اند، بلافاصله در بخش مددجویی پذیرش می‌شوند، به آنها مستمری و اوراق می‌دهیم و

دارو درمانی اگر نیاز داشته باشند. در عین حال برای عده‌ای که از اطراف استان و شهرهای دیگر به تبریز می‌آیند، بلافاصله بلیت می‌گیریم، خرج راه‌شان را می‌دهیم و از ترسیمال به شهرشان می‌فرستیم. عده‌ای را هم که متکدی حرفه‌ای‌اند، پس از یک بار تعهد دادن به مراکز قضائی معرفی می‌کنیم تا با آنها برخورد قانونی کنند.

شغلی هم به افراد داده می‌شود؟
بله، بعضی از آنها شغل‌شان را از دست داده‌اند که به تکدی‌گری روی آورده‌اند. ما با آنها در حوزه تخصصی‌شان همکاری می‌کنیم یا آنها را به کارگاه‌هایی که به شغل‌شان وابسته است، معرفی و برای‌شان کارایی می‌کنیم.

مؤسسه حمایت از مستمندان تبریز خیریه‌ای است که از ۵۰ سال پیش برای جلوگیری از تکدی‌گری و حمایت به دور نیازمندان فعالیت می‌کند

اصمعی مسئول امور پیشگیری و جمع‌آوری متکدیان شهر تبریز در گفت‌وگو با «شهروند» از آذرماه سال پیش اصلاً در شهر تبریز متکدی وارداتی نداشته‌ایم

تکدی‌گری در این شهر با عنوان دومین شهر بدون متکدی معرفی می‌کرد. فعالیت‌های این خیریه در شهر تبریز باعث شده، خیریه‌های شهر پناه هم به دنبال رفع مشکلات متکدیان شروع به فعالیت کنند. مسئول یکی از خیریه‌ها وقتی شنیده بود تبریزی‌ها از سال ۱۳۵۰ با اجرای چنین طرحی، تمام متکدیان را از سطح شهر جمع کرده‌اند، به تبریز سفر کرد و بعد از دو سه روز کسب تجربه، به پناه بازگشت و از شهرپور سال ۹۳ طرح را با حمایت امام‌جمعه و اداراتی چون نیروی انتظامی و شهرداری آغاز کرد تا پناه دومین شهر بدون مستمند خیابانی در ایران باشد.

گزارش سالانه خیریه مستمندان تبریز

در گزارش سالانه خیریه مستمندان تبریز آمده که در سال ۱۳۹۶ این موسسه در مجموع هزینه‌ای بالغ بر ۱۲ میلیارد و ۹۷ میلیون ریال داشته است که میان‌مشارع

جزییاتی که در این باره داده شده «جمع‌آوری متکدیان و کمک به توانمندسازی و اشتغال آنان به تعداد ۱۲۰ نفر با هزینه‌ای بالغ بر ۱۲۲۹٫۱۷۵٫۰۰۰ ریال» هزینه داشته است» و «افراد این السبیل (در راه ماندگان) با هزینه‌ای بالغ بر ۶۲٫۴۴۴٫۰۰۰ ریال».

شماره	مورد	هزینه (ریال)
۱	تحویل مواد غذایی (گوشت گرم حدود ۳۰۰۰۰ پخت، روغن، برنج، حبوبات ...)	۳۱۰۸۹۶۰۹۲۰۰۰۰
۲	تأمین جهیزیه و کمک به ازدواج خانواده‌های تحت‌پوشش و غیرتحت‌پوشش نیازمند به تعداد ۵۸۵ نفر	۲۴۰۸۲۴۳۳۰۰۰۰
۳	پرداخت مستمر به خانواده‌های تحت‌پوشش	۲۲۰۶۸۰۷۲۶۰۰۰۰
۴	تحویل وسایل مورد نیاز از جمله کفش و پوشاک به تمامی افراد خانواده‌های تحت‌پوشش در شب عید، دانش‌آموزان در شهریور ماه و دانشجویان تحت پوشش دانشگاه آزاد و سراسری	۷۰۹۳۸۰۷۱۳۰۰۰۰
۵	ارایه خدمات دارویی و درمانی به افراد تحت پوشش	۳۰۹۷۰۰۰۸۰۰۰۰۰
۶	کمک به خرید مسکن افراد تحت پوشش و واجد شرایط	۲۰۷۴۸۰۰۷۴۰۰۰۰
۷	تهیه افطاری و توزیع سحری در ماه مبارک رمضان	۲۰۴۸۶۰۵۱۱۰۰۰۰
۸	تأمین هزینه‌های نان به خانواده‌های تحت پوشش در طول سال از محل کفاره	۲۰۳۸۷۰۲۵۰۰۰۰۰
۹	ارایه خدمات دارویی و درمانی به بیماران سرطانی به تعداد ۶۱۰ نفر	۲۰۳۱۱۰۴۷۸۰۰۰۰
۱۰	تأمین وسایل آموزشی و مساعدت به هزینه‌های تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان و اجرای برنامه‌های فرهنگی و مذهبی	۲۰۱۶۸۰۰۹۹۰۰۰۰
۱۱	پرداخت ودیعه و اجاره مسکن خانواده‌های تحت‌پوشش	۲۰۱۰۶۰۱۶۰۰۰۰۰
۱۲	پرداخت مستمری و سایر هزینه‌های خانواده‌های تحت‌پوشش ایتم	۲۰۰۱۲۰۴۴۳۰۰۰۰
۱۳	پرداخت نقدی بعمنوان رمضانیه	۱۰۹۳۶۰۹۱۰۰۰۰۰
۱۴	پرداخت عیدانه نقدی در شب عید	۱۰۹۰۷۰۶۰۸۰۰۰۰۰
۱۵	معرفی افراد واجد شرایط برای گرفتن وام در صندوق‌های قرض‌الحسنه از حساب‌های موسسه یا خود موسسه به تعداد ۸۷ نفر	۱۰۴۸۲۰۲۵۰۰۰۰۰
۱۶	پرداخت مستمری و سایر هزینه‌های خانواده‌های تحت پوشش سادات	۱۰۳۶۶۰۰۴۰۰۰۰۰۰
۱۷	تأمین مواد شوینده و بهداشتی و وسایل کمک‌توانبخشی مددجویان	۱۰۳۳۹۰۹۵۰۰۰۰۰
۱۸	جمع‌آوری متکدیان و کمک به توانمندسازی و اشتغال آنان به تعداد ۱۴۰۲ نفر	۱۰۳۳۹۰۱۷۵۰۰۰۰
۱۹	تأمین هزینه‌های تعمیرات و بهره‌مندی از خدمات شهری (آب، برق، گاز) خانواده‌های تحت‌پوشش	۱۰۲۴۲۰۱۳۶۰۰۰۰۰
۲۰	کمک‌های نقدی به زلزله‌زدگان کرمانشاه	۱۰۱۴۷۰۰۵۰۰۰۰۰۰
۲۱	کمک‌های موردی و ادای دین مقروضین مضطر	۱۰۰۶۰۰۸۶۵۰۰۰۰۰۰
۲۲	تأمین سرمایه اولیه جهت اشتغال افراد تحت پوشش و واجد شرایط و هزینه‌های متفرقه مددجویان	۴۰۸۰۸۸۳۰۰۰۰۰۰
۲۳	تأمین لوازم خانگی ضروری (یخچال، بخاری و سایر وسایل)	۲۸۸۰۳۷۰۰۰۰۰۰۰
۲۴	هزینه افراد این‌السبیل	۶۲۰۴۴۴۰۰۰۰۰۰
-	مجموع خدمات و هزینه‌های موسسه خیریه حمایت از مستمندان در سال ۹۶	۱۲۱ میلیارد و ۹۷ میلیون ریال